

El terrorista estrateg

Un oficial iraquetà va dissenyar la conquesta de territoris sirians per part de l'Estat Islàmic i *Der Spiegel* ha tingut accés exclusiu als seus documents. Retraten una organització que, si bé aparentment és impulsada pel fanatisme religiós, en realitat calcula fredament les seves accions.

Distant. Educat. Entabanador. Extremadament atent. Contingut. Dishonest. Inescrutable. Maliciós. Els rebels del nord de Síria, que s'havien trobat amb ell mesos enrere, recorden facetes completament

diferents d'aquest home. Però coincideixen en una cosa: "Mai no vam saber exactament qui era aquell home amb qui parlàvem".

De fet, ni tan sols els qui el van matar d'un tret després d'un breu tiroteig a la

ciutat de Tal Rifaat un matí de gener del 2014 no sabien la veritable identitat d'aquell home alt d'uns cinquanta anys. No eren conscients que havien mort el cap d'estratègia del grup autònom anomenat Estat Islàmic (EI). Que això

L'Estat Islàmic conquerí ràpidament grans territoris de Síria i Iraq. Des de la distància, sembla que parlem d'una organització de fanàtics i extremistes islàmics. Però un antic oficial iraquí anomenat Haji Bakr fou qui en planificà al detall l'expansió.

es pogués produir va ser el resultat d'un estrany i fatal error de càlcul del brillant estrateg. Els rebels locals van ficar el cos en un refrigerador, on tenien pensat enterrar-lo. No va ser fins més endavant que es van adonar de la importància d'aquell home i aleshores van treure el cos altra vegada.

Samir Abd Muhammad al-Khalifawi era el nom real de l'iraquí a les faccions ossudes del qual quedaven atenuades per una barba blanca. Però ningú no el coneixia per aquest nom. Ni tan sols no era gaire conegut el seu pseudònim més utilitzat, Haji Bakr. Però això era justament part del pla. L'ex-coronel dels serveis d'intel·ligència de les forces de defensa aèria de Saddam Hussein havia mogut els fils de l'EI secretament durant anys. Ex-membres del grup l'havien esmentat repetidament

com una de les figures principals. Tot i així, mai no havia quedat clar quin paper tenia en l'organització.

Però quan l'arquitecte de l'EI va morir, va deixar al món una cosa que havia intentat mantenir sota una estricta confidencialitat: el pla d'acció d'aquest Estat. Consisteix en una carpeta plena de gràfics, llistes i esquemes d'organització escrits a mà que descriuen com es pot subjugar un país gradualment. *Der Spiegel* ha tingut accés en exclusiva a les trenta-una pàgines, algunes de les quals formades per diverses pàgines enganxades. Els documents revelen una composició amb diferents capes i directrius d'acció, algunes de les quals ja havien estat posades en pràctica i d'altres van ser dissenyades de nou per a la situació anàrquica als territoris sirians controlats pels rebels. En certa manera, els documents són el codi font de l'exèrcit terrorista de més èxit de la història recent.

Fins ara gran part de la informació sobre l'EI havia provingut de combatents que havien desertat i de dades de l'administració interna de l'EI confiscades a Bagdad. Però cap d'aquests documents no donava una explicació de l'ascens meteòric del grup fins que els atacs aeris del final d'estiu del 2014 van aturar la seva marxa triomfal.

Per primera vegada, els documents de Haji Bakr han fet possible extreure conclusions de com està organitzat el lideratge de l'EI i quin paper hi tenen els antics oficials del Govern de l'ex-dictador Saddam Hussein. Tanmateix, sobretot mostren com es va planejar la conquesta del nord de Síria, per possibilitar, en primer lloc, els futurs avanços de l'organització a l'Iraq. A més a més, els mesos d'investigacions de *Der Spiegel* a Síria, com també altres documents descoberts recentment, que *Der Spiegel* ha consultat en exclusiva, demostren que les instruccions de Haji Bakr es van dur a terme meticulosament.

Els documents de Bakr van estar molt de temps amagats en una part ampliada d'una casa de la zona en conflicte del nord de Síria. Les informacions sobre la seva existència van arribar gràcies a un testimoni que els havia vist a la casa de Haji Bakr poc després de la seva mort. L'abril del 2014 es va portar d'amagat una sola pàgina de

la carpeta a Turquia, on *Der Spiegel* la va poder examinar per primer cop. No va ser possible arribar a Tal Rifaat per avaluar tots els documents fins al novembre del 2014.

“La nostra principal preocupació era que aquells plans poguessin caure en mans equivocades i que no sortissin mai a la llum”, va dir l'home que ha custodiat les notes de Haji Bakr després de treure-les de sota d'una pila de caixes i de llençols. L'home, amb por dels esquadrans de la mort de l'Estat Islàmic, prefereix romandre en l'anònim.

El pla mestre. La història de la troballa dels documents comença en un punt en què poca gent havia sentit a parlar mai de l'Estat Islàmic. Quan l'iraquí Haji Bakr va viatjar a Síria com a part d'un petit grup d'avançada a la darreria del 2012, se li va ocórrer un pla aparentment absurd: l'EI conqueriria tant de territori com pogués a Síria. Aleshores, fent servir Síria com a cap de pont, envairia l'Iraq.

Bakr va establir la seva residència en una casa discreta a Tal Rifaat, al nord d'Alep. La ciutat era una bona opció. Als anys vuitanta, molts dels seus habitants havien anat a treballar a països del Golf, sobretot a l'Aràbia Saudita. En tornar, alguns havien importat creences radicals i contactes. El 2013, Tal Rifaat es convertiria en el bastió de l'EI a la província d'Alep, amb centenars de combatents estacionats a la zona.

Va ser allà on el “Senyor de les Ombreres”, com alguns l'anomenaven, va esbossar l'estructura de l'Estat Islàmic –de dalt a baix fins al nivell local–, va elaborar llistes sobre la infiltració gradual en pobles i va determinar qui supervisaria qui. Amb un bolígraf, va dibuixar en un full de paper les cadenes de comandament de l'aparell de seguretat. Si bé presumiblement és una coincidència, els papers que feia servir eren del Ministeri de Defensa siriana i portaven la capçalera del departament encarregat de cambres i mobles.

El que Bakr va escriure, pàgina a pàgina, amb uns requadres resseguits amb cura per a les responsabilitats individuals no era res més que un pla d'acció per a la conquesta. No era un

manifest de fe sinó un pla tècnicament precís d'una "Intel·ligència de l'Estat Islàmic", un califat gestionat per una organització que s'assemblava a la infame agència d'intel·ligència de l'Alemanya oriental, la Stasi.

El pla d'acció es va implementar amb una precisió sorprenent els mesos següents. El pla sempre començava amb el mateix detall: el grup havia de reclutar seguidors amb la pretensió d'obrir una oficina de *dawa*, un centre de proselitisme islàmic. Dels qui assistissin a les lliçons i que participessin en els cursos de vida islàmica, un parell serien seleccionats i formats per espiar per la població i obtenir un gran ventall d'informacions. Amb aquesta finalitat, Haji Bakr va elaborar llistes com la següent:

- Llistar les famílies poderoses
- Esmentar els membres poderosos d'aquestes famílies

- Descobrir les seves fonts d'ingressos

- Esmentar els noms i les dimensions de les brigades (rebels) de la població

- Esbrinar els noms dels líders, qui controla les brigades i la seva orientació política

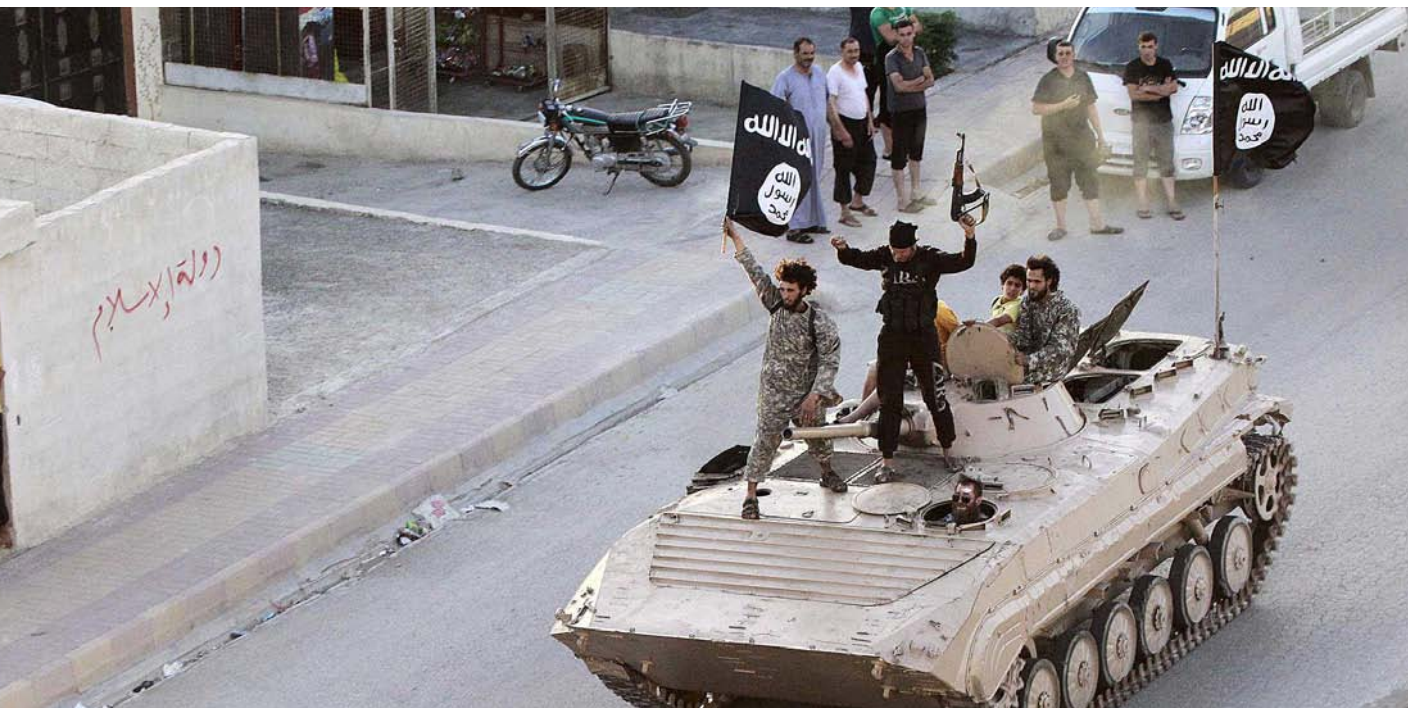
- Assabentar-se de les seves activitats il·legals (segons la xaria), cosa que es podria utilitzar per fer-los xantatge si calgués

Els espies tenien ordres de documentar detalls com ara si algú era un criminal o si era homosexual, o si tenia un afer secret, per poder tenir armes per fer-los xantatge més endavant. "Nomenarem xeics de la xaria els més llestos", havia escrit Bakr. "Els instruirem durant un temps i després els enviarem". Com a postdata, afegia que se seleccionarien alguns "germans" de cada ciutat per casar-se amb les filles de les famílies més influents per "assegurar la pene-

tració en aquestes famílies sense que se n'adonin".

Els espies havien de descobrir tantes informacions com poguessin de les ciutats objectiu: qui hi vivia, qui hi mancava, quines famílies eren religioses, a quina escola de jurisprudència islàmica pertanyien, quantes mesquites hi havia, quin imam hi havia, quantes esposes i quants fills tenia i quin edat tenien. Altres detalls incloïen com eren els sermons de l'imam, si estava més obert al sufisme, una variant mística de l'islam, si estava de part de l'oposició o del règim i quina posició tenia respecte a la gihad. Bakr també volia respostes a preguntes com ara: rep un salari, l'imam?, si és que sí, qui l'hi paga?, qui el designa? I per acabar: quantes persones del poble estan a favor de la democràcia?

Els agents havien de funcionar com ones de senyals sísmics, enviats per detectar les esquerdes més petites, i

El funcionament dels grups, format per tropes estrangeres, fou necessàriament caòtic al principi. Però demostraren la seva absoluta lleialtat al liderat d'Estat Islàmic. A més, per ser combatents estrangers, no coneixien ningú ni tenien arrels a Síria, per això la brutalitat del seu comportament.

també antics defectes en les capes profundes la societat; en resum, havien d'aconseguir qualsevol informació que pogués fer-se servir per dividir i subjugar la població local. Els informants eren antics espies de la intel·ligència, però també opositors al règim que s'havien barallat amb algun dels grups rebels. D'altres eren joves i adolescents que necessitaven diners i que trobaven la feina emocionant. La majoria dels informants de la llista de Bakr, com els de Tal Rifaat, tenia cap a vint anys, i alguns només setze o disset.

Els plans també contenen apartats com les finances, les escoles, les guarderies, els mitjans de comunicació i els transports. Hi ha, però, un tema nuclear recurrent que es tracta meticulosament als quadres organitzatius i en les llistes de responsabilitats i requisits per ser informant: vigilància, espionatge, assassinats i segrestos.

A cada consell provincial, Bakr hi volia assignar un emir –un comandant– que s'encarregués d'assassinats, segrestos, franc tiradors i encriptació, i també un emir per supervisar els altres emirs (“per si de cas no fan bé la seva feina”). El nucli d'aquest Estat religiós seria el diabòlic mecanisme de relloteria d'una estructura de cèl·lules

i comandos dissenyats per escampar la por.

Des del començament, el pla preveia que els serveis d'intel·ligència operessin en paral·lel, a escala provincial. Un departament general d'intel·ligència informaria l'“emir de seguretat” d'una regió, responsable del sots-emir de cada districte. Un cap de cèl·lules d'espionatge secretes i un “director d'informació i dels serveis d'intel·ligència” del districte informaria els sots-emirs. Les cèl·lules d'espionatge a escala local informarien el sots-emir del districte. L'objectiu era que tothom vigilés tothom.

Els encarregats de formar els “jutges de la xaria en operacions d'informació” també informaven l'emir del districte, mentre que a l'emir regional se li assignava un departament separat d'“oficials de seguretat”.

La xaria, els tribunals, la devoció obligatòria..., tot al servei d'un objectiu: vigilància i control. Fins i tot la paraula que feia servir Bakr per a la conversió dels musulmans de veritat, *takwin*, no és un terme religiós sinó tècnic que es tradueix com “implementació”, un mot prosaic que s'utilitza en geologia o construcció. Tanmateix, fa mil dos-cents anys la paraula va seguir

un camí únic per assolir un breu instant de notorietat. Els alquimistes xiïtes la van fer servir per descriure la creació de vida artificial. En l'obra del segle IX *Llibre de pedres*, el persa Jabir Ibn Hayyan escrivia, amb una escriptura i uns codis secrets, sobre la creació d'un homenet. “L'objectiu és enganyar tothom, llevat dels qui estimen Déu”. Això pot ser que agradés als estratèges de l'EI, si bé l'organització considera els xiïtes com uns apòstates apartats de l'islam veritable. Però per a Haji Bakr, Déu i la seva fe de mil quatre-cents anys no eren sinó un dels diversos mòduls a la seva disposició per tramar com volgués amb una finalitat més elevada.

Els inicis a l'Iraq. Sembla com si George Orwell hagués estat el model d'aquest brot de vigilància paranoica.

La xaria, els tribunals, la devoció a la força... Tot al servei d'un objectiu: el control

Abu Bakr al-Baghdadi fou convertit en líder d'Estat Islàmic per Bakr i un petit grup d'antics oficials de la intel·ligència iraquiana. Era el rostre religiós i culte de l'organització.

Però era molt més senzill. Bakr simplement modificava el que havia après temps enrere: l'aparell de seguretat omnipresent de Saddam Hussein, en què ningú, ni els generals dels serveis d'intel·ligència, no podia estar segur que no l'espiesin.

L'autor iraquiana exiliat Kanan Makiya va descriure aquesta "República de la Por" com un país on qualsevol persona podia desaparèixer i en què Saddam va aconseguir segellar la seva presa de possessió oficial el 1979 amb una falsa conspiració.

Hi ha una raó ben senzilla de per què als escrits de Bakr no s'esmenten profecies relacionades amb l'establiment d'un Estat Islàmic suposadament ordenat per Déu: ell creia que les creences fanàtiques religioses soles no eren suficients per aconseguir la victòria. Sí que creia, però, que es podia explotar la fe dels altres.

El 2010, Bakr i un petit grup d'ex-oficials de la intel·ligència iraquiana van convertir Abu Bakr al-Baghdadi, emir i més endavant califa, en líder oficial de l'Estat Islàmic. Van argumentar que Baghdadi, un clergue culte, donaria a l'organització un rostre religiós.

Bakr era "un nacionalista, no pas un islamista", diu el periodista iraquiana Hixam al-Haiximi recordant l'ex-oficial

de carrera, que estigué destacat amb el cosí de Haiximi a la base aèria de Habbaniya. "El coronel Samir", tal com Haiximi l'anomena, "era molt intel·ligent, ferm i un expert magnífic en logística". Però quan Paul Bremer, l'aleshores cap de les forces ocupants dels Estats Units a Bagdad, "va dissoldre l'exèrcit per decret el maig del 2003, va quedar ressentit i sense feina".

Bakr es basava en el que havia après en l'aparell de seguretat de Saddam Hussein

Milers d'oficials sunnites amb bona formació van quedar privats dels seus mitjans de subsistència amb un cop de bolígraf. D'aquesta manera, els Estats Units van crear els seus enemics més implacables i intel·ligents. Bakr va passar a la clandestinitat i es va reunir amb Abu Mussab al-Zarqawi a la província d'Anbar, a l'oest de l'Iraq. Al-Zarqawi, originari de Jordània, prèviament havia dirigit un camp d'entrenament per a pelegrins terroristes inter-

nacionals a l'Afganistan. Des del 2003, és conegut mundialment com l'autor intel·lectual d'atacs contra les Nacions Unides, contra tropes nord-americanes i contra musulmans xiïtes. Fins i tot era massa radical per a l'antic líder d'Al-Qaida Osama Bin Laden. Al-Zarqawi va morir en un atac aeri nord-americà el 2006.

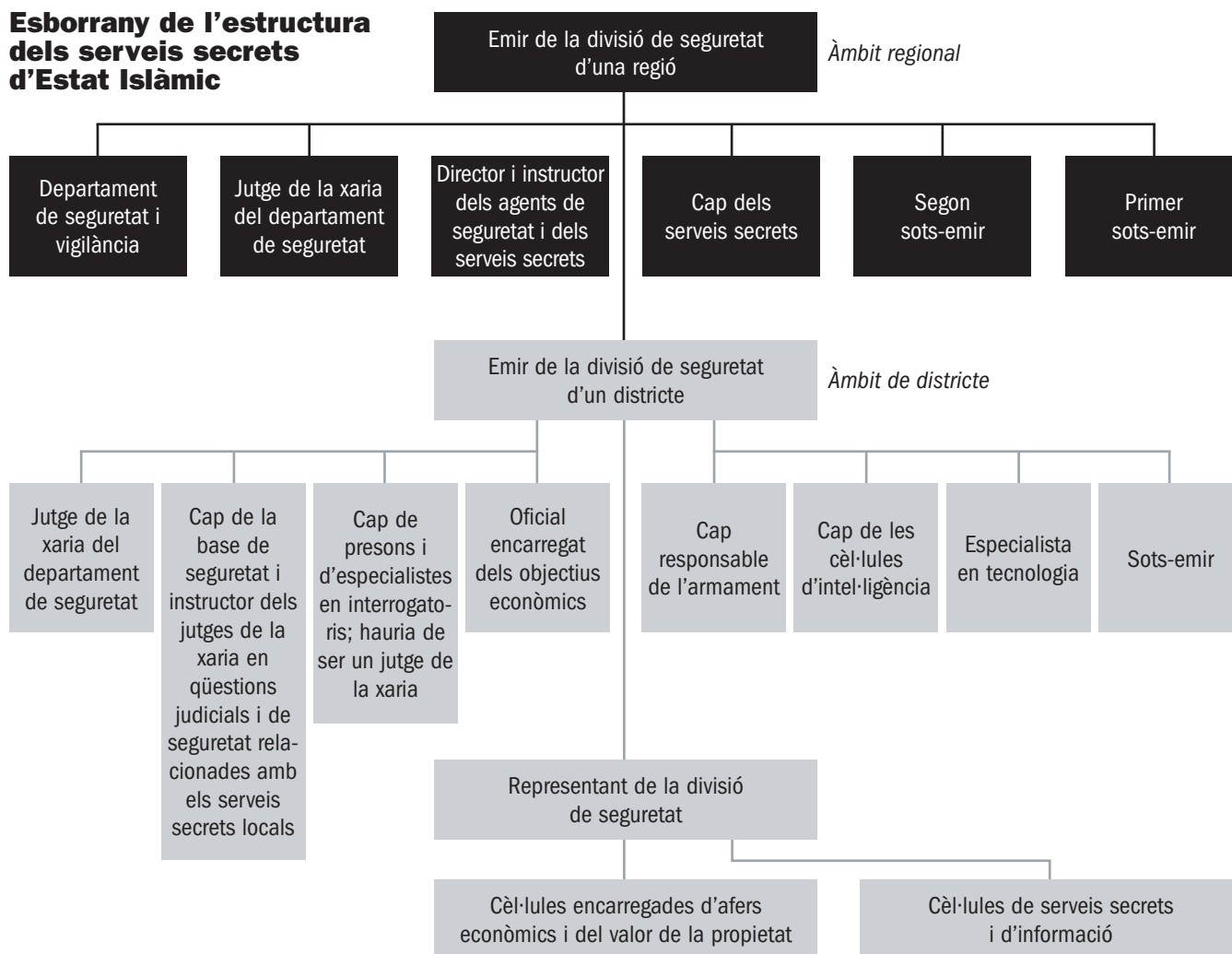
Si bé el partit dominant a l'Iraq, el Partit Baas, era secular, al capdavant els dos sistemes compartien la idea que el control de les masses havia d'estar en mans d'una petita elit que ningú no havia de qüestionar —perquè governava en nom d'un gran pla, legítimat o bé per Déu o per la glòria de la història àrab—. El secret de l'èxit de l'EI rau en la combinació d'elements contraris: les creences fanàtiques d'un grup i els càlculs estratègics de l'altre.

A poc a poc, Bakr es va convertir en un dels líders militars de l'Iraq i entre el 2006 i el 2008 va estar detingut a les presons militars nord-americanes de Camp Bucca i d'Abu Ghraib. Va sobreviure a les onades de detencions i matances de les unitats especials nord-americanes i iraquianes, que amenaçaven l'existència de l'organització precursora de l'EI el 2010, l'Estat Islàmic de l'Iraq.

Per a Bakr i un bon nombre d'antics alts oficials, això representava una oportunitat per guanyar poder en un cercle de gihadistes significativament més petit. Van aprofitar el temps a Camp Bucca per crear una gran xarxa de contactes. Però els alts líders ja es coneixien de feia temps. Haji Bakr i un altre oficial formaven part d'una reduïda unitat dels serveis secrets associada a la divisió antiaèria. Dos altres líders de l'EI provenien d'una petita comunitat de turcmans sunnites de la ciutat de Tal Afar. Un d'ells també era oficial d'alt rang de la intel·ligència.

El 2010, la idea d'intentar derrotar la forces governamentals iraquianes militarment semblava absurda. Però una poderosa organització clandestina va prendre forma a través d'actes terroristes i xantatges. Quan va esclatar la revolta contra la dictadura de la família Assad a la veïna Síria, els líders de l'organització van veure que tenien una oportunitat. Cap al final del 2012, sobretot al nord, les forces governa-

Esborrany de l'estructura dels serveis secrets d'Estat Islàmic

mentals, temps enrere omnipotents, havien estat en gran part derrotades i expulsades. I en canvi, ara hi havia centenars de consells locals i brigades rebels, una barreja anàrquica de la qual ningú no portava el compte. Hi havia un estat de vulnerabilitat que el grup estretament organitzat d'ex-oficials volia explotar.

Els intents d'explicar què és l'EI i el seu ràpid ascens al poder varien depenent de qui fa l'explicació. Els experts en terrorisme consideren l'EI com un descendent d'Al-Qaida i atribueixen la manca d'atacs espectaculars fins ara a una manca de capacitat organitzativa. Els criminòlegs veuen l'EI com un conglomerat mafiós que vol maximitzar els seus beneficis. Els acadèmics de l'àmbit humanístic apunten a les declaracions apocalíptiques del departament de comunicació

de l'EI, la seva glorificació de la mort i la creença que l'EI està immers en una missió sagrada.

Les visions apocalíptiques soles, però, no són suficients per conquerir ciutats i envair països. Els terroristes no estableixen països. I probablement un càrtel criminal no genera entusiasme en seguidors d'arreu del món que vulguin abandonar la seva vida per viatjar al Califat amb la possibilitat d'acabar morts.

Té poc en comú amb predecessors com Al-Qaida, a banda de l'etiqueta de gihadistes. En essència, les seves accions no són gens religioses, ni ho són l'estratègia, els canvis sense escrúpols d'aliances ni la seva propaganda, orquestrada amb precisió. La fe, fins i tot en la seva forma més extrema, és només un dels molts mitjans per arribar a un fi. L'única màxima constant de

l'Estat Islàmic és l'expansió del poder a qualsevol preu.

La implementació del pla. L'expansió de l'EI va començar tan discretament que, un any després, molts sirians van haver de pensar per un moment quan havien aparegut els gihadistes. Les oficines de *dawa* que s'havien obert en moltes ciutats del nord de Síria la primavera del 2013 semblaven unes oficines de proselitisme innocents, no gaire diferents de les que han obert organitzacions islàmiques benèfiques arreu del món.

Quan es va obrir una oficina de *dawa* a Raqqa, "l'únic que van dir és que eren 'germans', i no van parlar mai de l'Estat Islàmic", explica un metge que va fugir de la ciutat. També es va obrir una oficina de *dawa* a Manbij, una ciutat liberal de la província d'Alep,

la primavera del 2013. “Al principi ni m’hi vaig fixar”, recorda un jove activista pels drets civils. “Tothom tenia dret a obrir el que volgués. Mai no hauriem sospitat que ens amenaçaria algú que no fos el règim. Fins que no va esclatar el conflicte no vam saber que el Daix –l’acrònim àrab de l'Estat Islàmic– ja havia llogat uns quants pisos per emmagatzemar armes i amagar els seus homes”.

La situació era semblant a les ciutats d'Al-Bab, Atarib i Azaz. També es van obrir oficines de *dawa* a la província veïna d'Idlib al començament del 2013, a les ciutats de Sermanda, Atmeh, Kafr Takharim, Al-Dana i Salqin.

Així que es van haver identificat prou “estudiants” per fer d'espies, l'EI va ampliar la seva presència. A Al-Dana, van llogar més edificis, hi van col·locar banderes negres i van tallar carrers. En ciutats on hi havia massa resistència o en què no aconseguien trobar prou seguidors, l'EI es retirava temporalment. Al començament, el seu *modus operandi* va ser estendre's sense arriscar-se davant la resistència declarada i segrestar o matar “individus hostils”, alhora que negaven participar en aquestes activitats iníquies.

Els mateixos combatents també van mantenir-se discrets al principi. Bakr i l'equip d'avançada no havien portat combatents de l'Iraq, cosa que hauria tingut sentit. De fet, havien prohibit explícitament als seus combatents iraquians d'anar a Síria. També van decidir no reclutar gaires sirians. Els líders de l'EI van optar, en canvi, per l'opció més complicada: reunir tots els radicals estrangers que

havien vingut a la regió des de l'estiu del 2012. Estudiants de l'Aràbia Saudita, oficinistes de Tunísia i fracassats escolars d'Europa sense experiència militar havien de conformar un exèrcit juntament amb txetxens i uzbeks bregats. L'exèrcit havia d'estar situat a Síria sota comandament iraquí.

Abans d'acabar el 2012 ja s'havien construït camps militars en diversos indrets. Inicialment, ningú no sabia a quins grups pertanyien. Als camps hi havia una organització estricta i els homes que hi havia provenien de nombrosos països; i no parlaven amb els periodistes. N'hi havia molt pocs que fossin de l'Iraq. Els acabats d'arribar rebien un entre-

entrenament de dos mesos i els inculcaven una obediència incondicional al comandament central. L'establiment dels camps va ser discret i també tenia un altre avantatge: si bé necessàriament al principi va ser caòtic, en van sorgir tropes absolutament lleials. Els estrangers no coneixien ningú fora dels seus companys, no tenien motius per ser compassius i podien ser desplegats a molts llocs diferents. Això marcava un fort contrast amb els rebels sirians, que se centraven sobretot a defensar les seves poblacions i que s'havien de cuidar de les seves famílies i ajudar en la collita. La tardor del 2013, els registres de l'EI llistaven 2.650 combatents estrangers només a la província d'Alep. Els tunisians representaven un terç del total, seguits dels saudites, els turcs, els egipcis i, en menor nombre, els txetxens, els europeus i els indonesis.

Més endavant, els quadres gihadistes també van quedar totalment superats

en nombre pels rebels sirians. Si bé els rebels desconfiaven dels gihadistes, no van unir forces per desafiar l'EI perquè no volien arriscar-se a obrir un segon front. L'EI, però, va augmentar la seva influència amb un truc senzill: els homes sempre portaven màscares negres, la qual cosa no tan sols els donava un aspecte terrorífic, sinó que ningú no podia saber exactament quants n'hi havia. Quan apareixen grups de dos-cents combatents en cinc llocs diferents l'un darrere l'altre, volia dir que l'EI tenia mil homes? O cinc-cents? O una mica més de dos-cents i prou? A més a més, els espies també es van assegurar que els líders de l'EI estiguessin sempre informats sobre en quins llocs la població era dèbil o estava dividida o on hi havia conflictes locals, fet que permetia a l'EI oferir-se com a força protectora per guanyar-hi influència.

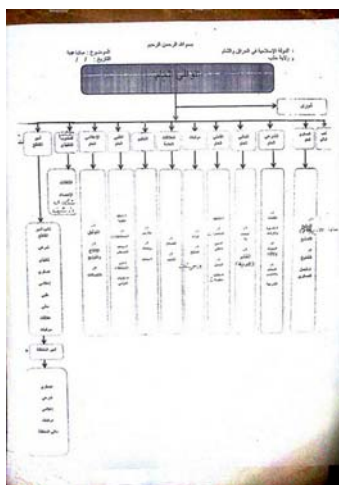
La conquesta de Raqqa. Raqqa, una ciutat dormitori de la riba de l'Eufrates, es convertiria en el prototip de la conquesta completa de l'EI. L'operació començava subtilment, de mica en mica s'anava tornant més despietada i, al final, l'EI s'imposava davant d'adversaris més nombrosos gairebé sense lluitar. “Mai no havíem estat gaire polititzats”, explicava un metge que va fugir de Raqqa a Turquia. “Tampoc no érem religiosos ni resàvem gaire”.

Quan Raqqa va caure en mans dels rebels el març del 2013, es va escollir ràpidament un consell de la ciutat. Advocats, metges i periodistes es van organitzar. Es van crear grups de dones. Es va fundar l'Assemblea de Joves Lliures i també el moviment Pels Nostres Drets i moltes altres iniciatives. A Raqqa tot semblava possible. Però per a alguns dels qui van abandonar la ciutat, també va marcar l'inici de la davallada.

Fidels al pla de Haji Bakr, després de la fase d'infiltració va venir l'eliminació de tota persona que pogués ser un líder potencial o un oponent. La primera persona afectada va ser el cap del consell de la ciutat, que va ser segrestat a mitjan maig del 2013 per uns homes emmascarats. La següent persona que va desaparèixer va ser el germà d'un conegut novel·lista. Dos dies més tard, va desaparèixer l'home

Alguns dels documents als quals ha tingut accés la revista Der Spiegel, on es veu l'estructura d'EI

La manera de garantir el control de les zones ocupades per l'EI era sotmetre la població a un estat de terror.

que havia dirigit el grup que havia pintat una bandera revolucionària a les muralles de la ciutat.

“Sabíem que podien haver-lo segrestat”, diu un dels seus amics, “però ningú no s’atrevia a fer res”. El sistema de terror va començar a consolidar-se. A partir del juliol, van desaparèixer primer desenes de persones i més endavant centenars. De vegades es trobaven els cossos, però normalment no en deixaven cap rastre. A l’agost, el directori militar de l’EI va enviar uns quants cotxes conduïts per terroristes suïcides a la seu de la brigada de l’Exèrcit Sirià Lliure, els “nétos del profeta”, va matar desenes de combatents i va obligar la resta a fugir. Els altres rebels senzillament contemplaven la situació. El lideratge de l’EI havia teixit una xarxa de pactes secrets amb les brigades perquè es pensessin que els objectius dels atacs de l’EI només eren els altres grups.

El 17 d’octubre del 2013, l’EI va convocar a una reunió tots els líders civils, clergues i advocats de la ciutat.

En aquell moment, alguns es pensaven que seria un gest de conciliació. De les tres-centes persones que hi van assistir, només dues van mostrar-se contràries a la conquesta, als segrestos i als assassinats de l’EI.

Una d’aquelles dues persones era Muhannad Habayebna, activista pels drets humans i periodista molt conegut a la ciutat. El van trobar cinc dies més tard lligat i amb una ferida d’un tret al cap. Amics seus van rebre un correu electrònic anònim amb una foto del seu cos. El missatge contenia tan sols una frase: “Ara esteu tristos pel vostre amic?”. Al cap de poques hores, vint membres destacats de l’oposició van fugir a Turquia. S’havia acabat la revolució a Raqqa.

Poc temps després, els catorze caps dels clans principals van signar un pacte d’aliança amb Abu Bakr al-Baghda. La cerimònia fins i tot està enregistrada. Eren xeics de les mateixes tribus que només dos anys abans havien jurat lleialtat absoluta al president sirià, Baixar al-Assad.

La mort de Haji Bakr. Fins al final del 2013, tot anava segons el pla de l’EI, o com a mínim segons el pla de Haji Bakr. El califat s’estenia poble a poble sense trobar unitat en la resistència dels rebels sirians. Certament, els rebels semblaven paralyzats davant el poder sinistre de l’EI.

Però quan els botxins de l’EI van torturar brutalment fins a la mort un metge i líder rebel molt estimat el desembre del 2013, va passar una cosa inesperada. A tot el país, les brigades sirianes –tant les seculars com parts del radical Front d’Al-Nusra– es van unir per combatre l’EI. Atacant l’EI a tot arreu alhora, van poder prendre als islamistes el seu avantatge tàctic, el fet de poder moure unitats amb rapidesa allà on fessin falta amb més urgència.

En poques setmanes, l’EI va ser expulsat d’extenses zones del nord de Síria. Fins Raqqa, la capital de l’EI, havia estat a punt de caure abans que arribessin mil tres-cents combatents de l’EI des de l’Iraq. Però no tan sols van emprendre la marxa per lluitar. A més a

Les aparences enganyen: sota la vestimenta negra, que recorda la dels ninja, hi havia una organització ben articulada i pensada.

més, van utilitzar un procediment més astut, recorda el metge que va fugir. “A Raqqa hi havia tantes brigades en moviment que ningú no sabia qui eren els altres. De cop i volta, un grup vestit de rebels va començar a disparar als altres. I senzillament tots van fugir”.

Un engany senzill havia contribuït a la victòria de l’EI: posar-se uns texans i una armilla en comptes d’anar de negre. Van fer el mateix a la ciutat fronterera de Jarablus. En diverses ocasions, els rebels van detenir en altres pobla-

cions conductors de vehicles suïcides de l’EI. Els conductors preguntaven sorpresos: “També sou sunnites? El nostre emir ens ha dit que éreu infidels de l’exèrcit d’Al-Assad”.

Amb una visió general, la fotografia comença a semblar absurda: els auto-proclamats executors de Déu a la terra es disposen a conquerir un futur imperi mundial, però amb què? Amb vestits de ninja, trucs barats i cèl·lules d’espionatge camuflades com a oficines de proselitisme. Però va funcionar. L’EI

va resistir a Raqqa i va poder reconquerir alguns dels seus territoris. Però va ser massa tard per al gran estrateg Haji Bakr.

Haji Bakr s’havia quedat enrere a la ciutat de Tal Rifaat, on l’EI tenia el control de feia temps. Però quan els rebels van atacar cap al final de febrer del 2014, la ciutat va quedar dividida en poques hores. Una meitat estava sota control de l’EI, mentre que l’altra l’havia presa una de les brigades locals. Haji Bakr va quedar atrapat en la meitat equivocada.

A més a més, per mantenir-se d'incògnit havia refusat instal·lar-se en una de les casernes militars fortament protegides de l'EI. I així, el padri dels delators va ser delatat per un veí. “Aquí al costat hi viu un xeic del Daix!”, va dir un home. Un comandant local de nom Abdelmalik Hadbe i el seu home van acostar-se amb cotxe a la casa de Bakr. Una dona va obrir la porta i va dir bruscament: “El meu marit no hi és”.

Però el seu cotxe està aparcad aquí davant, van contestar els rebels.

En aquell moment, Haji Bakr va aparèixer a la porta en pijama. Hadbe li va ordenar que anés amb ells, però Bakr va reclamar que volia vestir-se. No, va repetir Hadbe: “Vingui amb nosaltres! Immediatament!”.

Amb una agilitat sorprenent per la seva edat, Bakr va fer un salt enrere i va tancar la porta de cop, segons les dues persones que van presenciar l'escena. Aleshores, es va amagar sota les escales i va cridar: “Tinc un cinturó amb bombes! Ens faré volar a tots!”. Després va sortir amb un kalàixnikov i va començar a disparar. Hadbe va obrir foc i el va matar.

Quan més tard aquells homes van saber qui havien mort, van escorcollar la casa, van emportar-se ordinadors, passaports, targetes SIM de mòbils, un aparell de GPS i el que era més important: papers. No hi van trobar cap Alcorà.

Haji Bakr era mort i els rebels locals van detenir la seva esposa. Al cap d'un temps, els rebels la van intercanviar per hostatges tures de l'EI a petició d'Ankara. Els valuosos papers de Bakr inicialment estaven amagats en una habitació, on es van estar durant mesos.

El segon amagatall dels documents

L'Estat de Haji Bakr va continuar funcionant sense el seu creador. La precisió amb què els seus plans es van implementar, punt per punt, la confirma el descobriment d'una altra carpeta. Quan l'EI va ser forçat a abandonar els seus quaters a Alep el gener del 2014, van intentar cremar els seus arxius, però van trobar-se amb un problema semblant que el que havia tingut la policia secreta de l'Alemanya oriental vint-i-cinc anys enrere: tenien massa carpetes.

Alguns van quedar intactes i van acabar a mans de la brigada Al-Tawhid, el principal grup rebel d'Alep en aquell moment. Després de llargues negociacions, el grup va accedir a posar els documents a disposició de *Der Spiegel* amb el dret de publicar-los en exclusiva: tots excepte una llista d'espies de l'EI a les files d'Al-Tawhid.

Analitzant els centenars de pàgines de documents, s'observa un sistema altament complex que inclou la infiltració i vigilància de tots els grups, fins i tot de membres de l'EI. Els arxivers

gihadistes elaboraven llargues llistes de quins informants havien col·locat en les brigades rebels i en les milícies governamentals. Fins i tot anotaven qui era espia dels serveis d'intel·ligència d'Al-Assad dintre dels rebels.

“Sabien més que nosaltres, molt més”, diu l'encarregat de custodiar els documents. Entre els papers hi ha arxius dels combatents, així com cartes detallades de sol·licitud d'estrangers nouvinguts, com el jordà Nidal Abu Eix, que també va enviar totes les seves referències terroristes, els seus números de telèfon i el número d'expedient d'un cas de delictes greus. També hi havia llistats els seus passatemps: caçar, boxejar i construir bombes.

L'EI ho volia saber tot, però al mateix temps l'organització volia enganyar tothom sobre els seus objectius reals. En un informe de diverses pàgines, per exemple, es llisten acuradament totes els pretextos de què l'EI podria valer-se per justificar la presa del molí de farina més gran del nord de Síria. S'hi llegeixen excuses com una suposada malversació o el comportament impiu dels treballadors del molí. La realitat —que totes les instal·lacions estratègicament importants com els forns de pa industrials, les sitges de gra i els generadors s'havien de prendre per la força i que el seu equipament s'havia d'enviar a la capital oficiosa del califat, Raqqa— s'havia de mantenir en secret.

Una vegada i una altra, els documents mostren conseqüències dels plans de Haji Bakr per a l'establiment de l'EI, per exemple, que s'hauria de promoure els casaments amb famílies influents. Els arxius d'Alep també incloïen una llista de trenta-quatre combatents que volien mullers, a banda d'altres necessitats domèstiques. Abu Luqman i Abu Yahya al-Tunis, per exemple, necessitaven un habitatge. Abu Suheib i Abu

Els plans d'Haji Bakr incloïen el casament de combatents amb famílies influents

Ahmed Osama demanaven mobles per al dormitori. Abu al-Baraa al-Dimaixqi demanava ajuda financera i un joc complet de mobles, mentre que Abu Azmi volia una rentadora totalment automàtica.

Aliances canviants. Però els primers mesos del 2014, una altra herència de Haji Bakr va començar a tenir una paper decisiu: la seva dècada de contactes amb els serveis d'intel·ligència d'Al-Assad.

El 2003, el règim de Damasc tenia molta por que l'aleshores president dels Estats Units, George Bush, després de la seva victòria contra Saddam Hussein, volgués fer avançar les seves tropes cap a Síria per fer caure també Al-Assad. Per això, els anys següents, oficials de la intel·ligència siriana van transferir centenars de radicals de Líbia, l'Aràbia Saudita i Tunísia a Al-Qaida a l'Iraq. El 90% dels terroristes suïcides entraven a l'Iraq per la via siriana. Es va desenvolupar una relació estranya entre generals sirians, gihadistes internacionals i ex-oficials iraquians que havien estat lleials a Saddam: una empresa conjunta d'enemics mortífers, que es van reunir diverses vegades a l'oest de Damasc.

En aquell temps, l'objectiu principal era convertir la vida dels nord-americans a l'Iraq en un infern. Deu anys després, Baixar al-Assad tenia un motiu diferent per insuflar nova vida a l'aliança: volia vendre's al món com un mal menor. El terrorisme islamista –com més cruel, millor– era massa important per deixar-lo als terroristes. La relació del règim amb l'EI està marcada –com ho estava el seu predecessor fa deu anys– per un pragmatisme absolutament tàctic. Tots dos bàndols intenten utilitzar l'altre suposant que emergirà com la força més poderosa, capaç de vèncer el discret col·laborador d'ahir. En canvi, els líders de l'EI no tenien cap problema a rebre ajuda de les forces aèries d'Al-Assad, malgrat les promeses de l'organització d'aniquilar els apòstates xiïtes. A partir del gener del 2014, els avions sirians van bombardejar regularment –i exclusivament– posicions i quaters generals rebels durant combats entre l'EI i grups rebels.

Alguns dels informants i espies d'Estat Islàmic ja havien treballat en els serveis d'intel·ligència dels règims siria i iraquia.

En combats entre l'EI i els rebels el gener del 2014 els avions d'Al-Assad van bombardejar regularment només posicions rebels, mentre que l'emir de l'EI va ordenar als seus lluitadors de no disparar contra l'exèrcit. Va ser un acord que va deixar molts dels combatents estrangers desil·lusionats; s'havien imaginat la gihad d'una altra manera.

L'EI llançava tot el seu arsenal als rebels, enviant-los més suïcides en poques setmanes que els que havia desplegat l'any anterior contra l'exèrcit siria. Gràcies en part a atacs aeris addicionals, l'EI va poder reconquerir territori que havia perdut momentàniament.

No hi ha res que simbolitzi més bé el canvi tàctic d'aliances que el destí de la divisió 17 de l'exèrcit siria. La base aïllada de prop de Raqqa havia estat sota setge rebel durant més d'un any. Però aleshores, unitats de l'EI van derrotar els rebels i la força aèria d'Al-Assad va poder fer ús novament de la base per dur a terme vols d'abastiment sense haver de témer atacs.

Un any més tard, però, després que l'EI va conquerir Mossul i va prendre

el control de l'ingent dipòsit d'armament que hi havia, es va sentir prou poderós per atacar els qui temps enrere els havien ajudat. Els combatents de l'EI van envair la divisió 17 i van

massacrar els soldats que, no feia gaire temps, havien protegit.

Com serà el futur. Els revessos patits per l'EI els darrers mesos —la der-

rota en la lluita per l'enclavament de Kobane i, més recentment, la pèrdua de la ciutat iraquiana de Tikrit— han generat la impressió que s'acosta la fi de l'EI. Com si s'hagués excedit amb la seva megalomania, com si hagués perdut la seva mística, com si estigués en retirada i a punt de desaparèixer. Però aquest optimisme forçat probablement és prematur. L'EI pot haver perdut molts combatents, però s'ha continuat estenent a Síria.

És cert que els experiments gihadistes a l'hora de governar una zona geogràfica concreta han fracassat en el passat. En gran mesura, però, això ha estat a causa de la seva manca de coneixement amb relació a com administrar una regió o fins i tot un Estat. Aquesta és la feblesa sobre la qual els estratèges de l'EI han reflexionat durant molt de temps, i al final l'han eliminada. Dins del califat, els qui tenen el poder han construït un règim que és més estable i més flexible del que sembla des de l'exterior.

Abu Bakr al-Baghdadi n'és el líder oficial, però no és clar quant de poder té. En qualsevol cas, quan un emissari del líder d'Al-Qaida, Ayman al-Zawahiri, va posar-se en contacte amb l'Estat Islàmic, va parlar amb Haji Bakr i altres oficials d'intel·ligència i no pas amb Al-Baghdadi. Després, l'emissari va queixar-se "d'aquelles serps farsaires que traeixen la gihad real".

En el si de l'EI, hi ha estructures d'Estat, burocràcia i autoritats. Però hi ha una estructura paral·lela de comandament: unitats d'elit al costat de la tropes normals; comandants addicionals juntament amb el cap militar oficial, Omar al-Xixani; repartidors del poder que transfereixen o releguen emirs d'una ciutat o que fins i tot els fan desaparèixer com volen. A més a més, les decisions no es prenen, per norma, als Consells de la Xura, oficialment l'òrgan de decisió principal. Les prenen, en canvi, "persones que fan i desfan" ("ahl al-hall wa-l-aqd"), un cercle clandestí el nom del qual prové de l'islam de l'època medieval.

L'EI és capaç de detectar tota mena de revoltes internes i de sufocar-les. Alhora, l'estructura de vigilància hermètica també és útil per a l'explotació financera dels seus subjectes.

Estat Islàmic ho sap tot gràcies als seus espies: qui és propietari de quines cases i qui té molts diners

Els atacs aeris de la coalició liderada pels Estats Units potser han destruït pous de petroli i refineries, però ningú no impedeix que les autoritats financers del califat obtinguin diners dels milions de persones que viuen a les regions sota control de l'EI, bé en forma de nous impostos o taxes, o senzillament confiscant-los propietats. Al capdavall, l'EI ho sap tot dels seus espies i de les dades que han saquejat de bancs, oficines del registre i oficines de canvi de moneda. Sap qui és propietari de quines cases i de quins camps; sap qui té moltes ovelles i qui té molts diners. Els subjectes poden estar descontents, però tenen poc marge per organitzar-se, armar-se i rebel·lar-se.

Com que l'atenció d'Occident se centra sobretot en la possibilitat d'atacs terroristes, s'ha infravalorat un escenari diferent: una possible guerra entre musulmans xiïtes i sunnites. Un conflicte d'aquesta índole permetria a l'EI de deixar de ser una organització terrorista odiada per convertir-se en un poder central.

Avui dia, les línies dels fronts a Síria, l'Iraq i el Iemen ja segueixen aquesta divisió confessional: els afganesos xiïtes lluiten contra els afganesos sunnites a Síria i l'EI s'aprofita a l'Iraq de la barbàrie de les brutals milícies xiïtes. Si aquest antic conflicte islàmic augmenta, podria escampar-se a d'altres Estats amb diverses confessions com l'Aràbia Saudita, Kuwait, Bahrain o el Líban.

En aquest cas, la propaganda de l'EI sobre l'arribada de l'apocalipsi es podria fer realitat. Després de la tempesta, es podria acabar establint una dictadura absolutista en nom de Déu.

Christoph Reuter

© *Der Spiegel*

Traducció d'Arnau Figueras